

**Hrvatska – Popis podnesenih pitanja koji je pripremila
Koordinacija udruga za djecu**

2018.

UVOD

Ovaj izvještaj izradila je **Koordinacija udruga za djecu** u suradnji s udrugama članicama, drugim zainteresiranim udrugama i stručnjacima. Izvještaj slijedi strukturu Konvencije o pravima djeteta.

Udruge koje su sudjelovale u pisanju ovog Izvješća su:

ADOPTA – Udruga za potporu posvajanju

Centar inkluzivne potpore IDEM

Centar za nestalu i zlostavljanu djecu Osijek

Društvo “Naša djeca” Opatija

Forum za slobodu odgoja

Hrvatska udruga za ranu intervenciju u djetinjstvu

Pučko otvoreno učilište Korak po korak

RODA – Roditelji u akciji

Savez društava Naša djeca Hrvatske

SOS Dječje selo Hrvatska

Status M

Udruga roditelja Korak po korak

Udruga sudaca za mladež, obiteljskih sudaca i stručnjaka za djecu i mladež

Udruženje Djeca prva

Zemljani-Are You Syrious? (AYS)

OPĆE MJERE PROVOĐENJA

a. Odredbe domaćeg zakonodavstva i strateški dokumenti koji usmjeruju ostvarivanje prava djeteta kako su propisana u Konvenciji

U razdoblju od posljednjeg izvještajnog razdoblja, u Republici Hrvatskoj i dalje vlada pravna nesigurnost u području zaštite dječjih prava, uzrokovana prvenstveno čestim izmjenama zakona. U 2017. godini izmijenjen je i Zakon o pravobranitelju za djecu, čije je donošenje automatski aktiviralo smjenu postojeće pravobraniteljice za djecu Ivane Milas-Klarić, i u kojem i dalje stoji da se pravobranitelj za djecu može smijeniti ako se ne prihvati njegov godišnji izvještaj o radu od strane Hrvatskog sabora, što i dalje ozbiljno ugrožava neovisnost jednog od najvažnijih tijela za provedbu Konvencije o pravima djece u Hrvatskoj.

Također naglašavamo potrebu za poboljšanjem politika i sustava podrške za djecu rane i predškolske dobi s razvojnim teškoćama i razvojnim rizicima, kao i podrške za njihove obitelji, te potrebu za uvođenjem integriranog pristupa razvoju nacionalnog sustava za intervencije u ranom djetinjstvu.

Zaključno, osvrćući se na preporuke Odbora za prava djece za prošlo izvještajno razdoblje, zaključujemo kako ni jedna preporuka Odbora nije usvojena u razdoblju od njihovog donošenja do danas.

- **Zašto nisu usvojene preporuke Odbora za prava djece za prošlo izvještajno razdoblje?**
- **Kako objašnjavate narušavanje neovisnosti institucije pravobranitelja za djecu?**
- **Što država poduzima da stvori zakonodavni okvir za intervencije u ranom djetinjstvu kao integrirani sustav koji osigurava pravo na rano učenje i razvoj potencijala za djecu sa socijalnim i biološkim razvojnim rizicima i razvojnim teškoćama?**

b. Mehanizmi na nacionalnoj ili lokalnoj razini za koordinaciju politike u odnosu na djecu

Do ovog trenutka nije se krenulo s provedbom niti jedne mjere iz Nacionalne strategije za prava djece za razdoblje od 2014. do 2020. godine. Donesen je Akcijski plan za 2017. godinu, koji je preopsežan i ni u kojem slučaju ne pokazuje na koji način će se Strategija provoditi u praksi.

Bilo kakvu stvarnu veličinu i dosege poduzetih mjera kroz izmjene zakona i podzakonske akte teško je utvrditi jer i dalje nedostaju dobro definirani i obvezujući mehanizmi praćenja realizacije i evaluacije učinaka mjera.

Provedbu Nacionalne strategije trebalo bi sustavno pratiti Vijeće za djecu. Ovo multisektorsko tijelo se u odnosu na prošlo izvještajno razdoblje sastalo svega nekoliko puta u posljednjih 4 godine, i to samo protokolarno. Ovime je ozbiljno ugrožena implementacija ključnog strateškog dokumenta za zaštitu prava djece te općenito neovisnog praćenja implementacije Konvencije za prava djece u Republici Hrvatskoj.

- **Na koji način planirate osigurati implementaciju Nacionalne strategije za prava djece 2014. - 2020. u Republici Hrvatskoj?**
- **Kada i na koji način planirate osigurati učinkovit i nesmetan rad Vijeća za djecu?**

c. Približavanje načela i odredbi Konvencije djeci i odraslima

Unatrag dvije godine u hrvatskom društvu sve više je prisutan utjecaj konzervativnih vrijednosnih orijentacija koje su često u neskladu s načelima i odredbama Konvencije o pravima djeteta, a što smanjuje prostor za približavanje istih djeci i odraslima.

Istovremeno organizacije civilnog društva, usmjerene na zaštitu ljudskih prava te promociju demokratskih vrijednosti, koje su u velikoj mjeri doprinosile približavanju načela i odredbi Konvencije djeci i odraslima, izložene su političkim i ideološkim pritiscima sa svrhom umanjivanja njihovog značaja i diskreditacije u javnom prostoru.

- **Na koji način država planira ukloniti političke i ideološke pritiske prema organizacijama civilnog društva, te što poduzima i planira poduzeti kako bi načela i odredbe Konvencije dobila značajniji prostor u javnosti?**

d. Financijska sredstva usmjerena djeci

Od zadnjeg izvještajnog razdoblja republika Hrvatska još uvijek nije poduzela ništa u smjeru izrade tzv. Dječjeg proračuna, odnosno unapređenja načina izvještavanja o proračunskim sredstvima koja su izravno ili neizravno izdvojena za potrebe djece, kako bi se ostvario transparentan pregled ukupnih izdvajanja za djecu.

- **Gdje država vidi glavne prepreke za izradu dječjeg proračuna i stvaranje uvjeta za transparentnije trošenje sredstava?**
- **Kad i na koji način planirate krenuti sa unapređenjem načina izvještavanja unutar državnog proračuna o sredstvima izravno ili neizravno namijenjenima djeci?**

OPĆA NAČELA

a. Nediskriminacija

Od prošlog izvještajnog razdoblja, prema podacima iz Izvješća pravobraniteljice za djecu za 2016. godinu, najzastupljenije su prijave u području odgoja i obrazovanja, zatim ih slijede prijave diskriminacije u sustavu pravosuđa, socijalne skrbi, zdravstvene skrbi i područja stanovanja.

Prema osnovama najčešće su prijave diskriminacije po osnovi etničke pripadnosti, zdravstvenog stanja i dobi, a nakon ovih najzastupljenijih slijede prijave po osnovi društvenog položaja, genetskog naslijeđa, imovnog stanja, invaliditeta, spola, spolne orijentacije i vjere.

b. Najbolji interes djeteta

Na dan 20. travnja, 2017. godine, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku najavilo je uvođenje sveobuhvatnih indikatora dobrobiti djece. Od tada nije dovoljno poduzeto vezano za osiguranje tehničkih, ljudskih i financijskih resursa da se ove mjere iz Nacionalne strategije za prava djece 2014.-2020. realiziraju.

- **Zašto Vlada Republike Hrvatske ne vidi uspostavu mehanizama praćenja poštivanja prava djece kao prioritet u zaštiti prava djece?**

c. Pravo na život, opstanak i razvoj

Usluge u Hrvatskoj još su uvijek pretežno terapijske i usmjerene na dijete i njegove teškoće i odražavaju medicinski model djelovanja koji nije u skladu s razvojnim potrebama djeteta i potrebama prirodnog okruženja. Posljedice se ozbiljno odražavaju na razvoj djeteta, smanjuju njegove mogućnosti za daljnje obrazovanje i socijalnu uključenost.

Policija ne prati prekršaje neprevoženja djeteta u automobilu ili na motor na način propisan Zakonom o sigurnosti prometa na cestama niti čak izriče opomenu za prekršaj. Edukacija roditelja o sigurnom prijevozu djece je izuzetno slaba i ovisi o voluntarizmu grupice od 20-ak ljudi na području cijele države.

- **Što država kani učiniti da se u praksi oživotvori socijalni model podrške za djecu rane i predškolske dobi i njihove obitelji te da usluge postanu cjelovite i osiguraju pravo na optimalni razvoj djeteta?**
- **Kako država planira educirati policijske službenike o sigurnosti djece u prometu i dati im uputu da pišu kazne za kršenje prometnih propisa i ugrožavanje djece? Kakav je vremenski okvir država postavila za ovo?**

d. Poštivanje mišljenja djeteta

Zaključak rada proizašlog iz istraživanja provedenog u okviru projekta COBRAS, pod naslovom *Aiming High in Diverging Life Contexts: The Qualitative Exploration of Differences in Pupils' Educational Aspirations Living in Differing School Neighbourhoods* je u skladu s potrebom za razvojem građanskih kompetencija među djecom i mladima u hrvatskom obrazovnom sustavu i ukazuje na to da su glasovi djece i mladih često zanemareni.

U preporukama Odbora za djecu stavljen je naglasak na razvoj obrazovanja iz ljudskih prava koje nedostaje hrvatskom obrazovnom sustavu. Ta preporuka isto tako nije usvojena.

- **Kada Vlada Republike Hrvatske planira uvrstiti obrazovanje o ljudskim pravima u škole u RH?**

GRAĐANSKA PRAVA I SLOBODE

a. Prijava rođenja, ime i državljanstvo

Roditelji koji se odluče za porod kod kuće susreću se s poteškoćama pri prijavljivanju djetetova rođenja jer svaki matičar ima pravo uz prijavu zatražiti dokumente po vlastitom nahođenju i zadavati arbitrarne rokove za prijavu rođenja (10 dana umjesto zakonom predviđenih 15 dana).

- **Koje korake poduzima država da osmisli transparentan i jednostavan postupak za prijavu rođenja djece koja se nisu rodila u bolnici?**

b. Zaštita identiteta

Svaka osoba po rođenju dobiva osobni identifikacijski broj (OIB) koji se ne može promijeniti. Prema izmijenjenom Obiteljskom zakonu iz 2015. godine, dopuštena je promjena OIB-a za djecu posvojenu nakon 2015. godine, ali ne i za onu koju su posvojena ranije. S obzirom na zabilježene slučajeve zlouporabe osobnih podataka, uključujući slučaj kad je biološka obitelj s poviješću nasilja pomoću OIB-

a identificirala adoptivnu obitelj i pronašla boravište djeteta, zaštita identiteta i sigurnosti posvojene djece mogu se smatrati gorućim pitanjima.

- **Koje konkretne mjere vlada kani poduzeti da zaštiti identitet i sigurnost posvojene djece i njihovih obitelji? Kad vlada planira promijeniti Zakon o osobnom identifikacijskom broju?**
- **Koje će se mjere uvesti da unaprijede zaštitu podataka u službenim bazama podataka?**

d. Sloboda misli, savjesti i vjeroispovijesti

I dalje se javljaju poteškoće s djecom koja u osnovnim školama ne pohađaju nastavu vjeronauka, kad im ti sati nisu organizirani od strane škole, već ga provode na hodniku ili u knjižnici.

- **Koji su sve programi organizirani za djecu koja ne pohađaju nastavu iz vjeronauka?**

e. Zaštita privatnosti i ugleda

Prema godišnjem izvješću pravobraniteljice za djecu, većina prijava povreda prava djeteta na privatnost odnosi se na neovlaštene objave ili korištenje fotografija djece ili nekih drugih osobnih podataka, primjerice, imena i prezimena, OIB-a ili adrese i to najviše u medijima, institucijama, obitelji te na ostalim mjestima, u kontekstu primjene posebnih zakona.

- **Na koji način država osigurava dosljedno provođenje Zakona koji štite pravo na privatnost i ugled djeteta?**

f. Pristup djece informacijama iz raznih izvora i zaštita od materijala štetnih za njihovu dobrobit

Na primjeru prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnim i srednjim školama (članak 27., stavak 7.) koji je trenutno u postupku javne rasprave, vidljivo je da država stavlja naglasak na pravo roditelja da odlučuju o odgoju djece i stavlja ga ispred prava djeteta na pristup informacijama iz različitih izvora, na pristup znanstveno utemeljenim informacijama i općenito na pravo na kvalitetno obrazovanje. Naime, predlaže se da 'Ako dijelovi međupredmetnih i/ili interdisciplinarnih tema i/ili modula prema mišljenju agencije nadležne za odgoj i obrazovanje imaju uključenu istaknutu odgojnu dimenziju u smislu utjecaja na osobnu izgradnju i usvajanje stavova, vrijednosti i izbora ponašanja, isti se kurikulum utvrđuju izbornim sadržajem, pri čemu se može odrediti alternativni modul izbornom dijelu kurikula. Učenici i njihovi roditelji mogu odabrati onaj koji je u skladu s njihovim odgojnim pristupom i sustavom vrijednosti'. Budući da nisu uspostavljeni jasni kriteriji za procjenu sadržaja koji se proglašavaju odgojnim i nije uspostavljen i opisan jasan postupak izuzeća, ovakvo rješenje može, uz organizacijski kaos, prouzročiti i nepotrebnu segregaciju djece prema uvjerenjima roditelja i spriječiti pristup informacijama o različitostima koje postoje u društvu što u konačnici onemogućava njihov razvoj i dovodi do ugroze prava na obrazovanje.

- **Kako je država dopustila tako loš i štetan prijedlog?**
- **Kako i kada država planira ispuniti svoju obvezu za ustrojavanjem javnog školskog sustava koji će osigurati potpun i slobodan razvoj djetetove osobnosti?**

OBITELJSKO OKRUŽENJE I ALTERNATIVNA SKRB

a. Obiteljsko okruženje i roditeljsko vođenje koje uzima u obzir razvojne sposobnosti djeteta

Regionalna neujednačenost u ponudi ionako malog broja usluga rane intervencije, njihova fragmentacija i nedostatak usluga podrške za roditelje imaju ozbiljne posljedice za obiteljsko okruženje i način na koji roditelji odgovaraju na razvojne potrebe djece rane i predškolske dobi.

Udruga Hrabri telefon je provela istraživanje na 500 ispitanika u Hrvatskoj tijekom kolovoza 2017. Ciljevi ovog istraživanja bili su ispitati stavove prema korištenju tjelesnog kažnjavanja u obitelji i odgojno-obrazovnim ustanovama, stavove prema zakonskoj zabrani tjelesnog kažnjavanja te učestalost korištenja tjelesnog kažnjavanja i drugih roditeljskih odgojnih postupaka.

Neki od preliminarnih rezultata istraživanja govore kako 56% ispitanika smatra da postoje situacije kada je tjelesno kažnjavanje opravdano te se čini kako i dalje ne postoji svijest o zakonskoj zabrani tjelesnog kažnjavanja; naime, 34% ispitanika smatra kako tjelesno kažnjavanje ne bi trebalo zabraniti roditeljima u odgoju svoje djece. Velik broj ispitanika smatra kako se djeca uopće ili djelomično ne mogu osloniti na pomoć institucija za zaštitu djece i odgojno-obrazovnih ustanova.

Fizičko kažnjavanje, koje je zakonom zabranjeno, i dalje je u mnogim obiteljima prisutno kao odgojna metoda i mnogi roditelji ne znaju drugačije, premda u javnosti postoji visok stupanj slaganja da su svi oblici fizičkog nasilja nad djecom nedopustivi.

- **Što država poduzima kako bi osigurala potrebne kompetencije i podršku roditeljima sa svrhom smanjivanja primjena fizičkog kažnjavanja kao odgojne metode?**
- **Što bi trebalo poduzeti da se roditeljima olakša pristup informacijama o uslugama za njihovu djecu te da im se pruži dovoljna podrška za izazove s kojima se susreću kao roditelji djece s invaliditetom?**

b. Zajedničke odgovornosti roditelja, pomoć roditeljima i pružanje usluga skrbi za dijete

Administrativni problemi s postojećim Zakonom o roditeljskim i roditeljskim podrškama najviše zakidaju očeve koji ostaju bez svoja dva neprenosiva mjeseca roditeljskog dopusta na koji imaju pravo. Ako je majka nezaposlena, a otac zaposlen, on nema pravo na svoj dio roditeljskog dopusta, čime se krše odredbe direktive o individualnom pravu svakog zaposlenog roditelja na 4 mjeseca roditeljskog dopusta (od čega barem jedan treba biti neprenosiv). Na sličan način, u slučaju da je majka zaposlena, a otac nezaposlen, otac nema pravo koristiti roditeljski dopust, što smatramo nedopustivim.

Dječji vrtići nisu dostupni svojoj djeci, a radnim vremenom nisu prilagođeni potrebama zaposlenih roditelja. Produženi boravak u školi također nije dovoljno dostupan, a tamo gdje postoji, dostupan je najčešće za djecu do osam, a u rjeđim slučajevima do devet godina života. Osnovne škole zbog smjenskog rada i iznajmljivanja prostora u komercijalne svrhe ne osiguravaju sadržaje strukturiranog provođenja slobodnog vremena djece čime škola dodatno gubi odgojnu svrhu.

Zakonodavac je definirao mrežu obiteljskih centara u okviru sustavu socijalne skrbi s ciljem osiguravanja usluga podrške obitelji, međutim obiteljski centri formirani su na županijskoj razini u većim urbanim središtima zbog čega su često nedostupni korisnicima iz ruralnih i udaljenih dijelova županija. Dodatno, mreža nije završena i postoje županije u kojima nije osnovan obiteljski centar (obiteljski centri su formirani u 19 od 21 županije).

Izražen je nedostatak međuresorne suradnje i koordinacije koji utječe na fragmentaciju postojećih usluga što umanjuje njihovu efikasnost i pozitivne ishode za djecu, a kod roditelja izostaje osjećaj podrške.

Veliki je disbalans u sufinanciranju i pružanju usluga skrbi za dijete među lokalnim zajednicama što diskriminira djecu.

Dodatni problem je i to što nisu osnovani obiteljski sudovi, kao i to što su sudski postupci dugotrajni.

Podaci Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku pokazuju da u 2015. godini čak 1.500 djece nije ostvarilo svoje pravo na susrete i druženje s drugim roditeljem ili ga je ostvarivalo u opsegu manjem od onoga određenog sudskom odlukom zbog manipulativnog ponašanja roditelja s kojim djeca stanuju, dok je 638 djece bilo izloženo manipulaciji od strane roditelja s kojim ne stanuju i to u vrijeme susreta i druženja s tim roditeljem.

Nezadovoljavajuća je postojeća razina zaštite djece suočene s visokokonfliktnim razvodom braka i prekidom izvanbračne zajednice roditelja. Stručnjaci koji rade u ovom području zaštite djece i donose odluke preopterećeni su i nema ih dovoljno. Nije osigurano njihovo kvalitetno kontinuirano stručno usavršavanje, niti im se pruža sustavna podrška. Donošenje odluka traje predugo.

- **Što država konkretno poduzima kako bi postojeće usluge u okviru obrazovanja, zdravstva, socijalne skrbi uskladila s potrebama obitelji, roditelja i djece, stavljajući dobrobit djeteta u fokus?**
- **Kada država planira krenuti s procesom osnivanja obiteljskih sudova?**
- **Što država konkretno poduzima kako bi podržala veće uključivanje očeva u odgoj djece i brigu o kućanskim poslovima te na koji način utječe na senzibilizaciju javnosti u pogledu izjednačavanja rodni uloga roditelja u tom području?**
- **Koje korake država poduzima da ukloni birokratske prepreke, da pomogne očevima i potakne ih da koriste svoj zajamčeni roditeljski dopust?**

c. Potraživanje uzdržavanja za dijete

Vječito je pitanje dugotrajnost sudskih postupaka u obiteljskim i statusnim stvarima. Ne postoji nikakva sankcija ukoliko postupak ne bude okončan u zakonskom roku.

Dolazi do dvostruke diskriminacije djece koja se privremeno uzdržavaju sukladno istoimenom zakonu, prvo zato što na isto imaju pravo samo dok su maloljetna i drugo, iznos koji se daje je dvostruko manji od minimuma koji svake godine nadležno tijelo određuje.

- **Zašto se zakonodavac odlučio diskriminirati djecu koja primaju privremeno uzdržavanje sukladno Zakonu o privremenom uzdržavanju i odobriti im isto samo do punoljetnosti dok prema Obiteljskom zakonu pravo na uzdržavanje imaju i punoljetna djeca koja zadovoljavaju određene uvjete?**
- **Na koji način sankcionirati suca koji ne poštuje rokove propisane čl. 347. Obiteljskog zakona a da se pri tome ne ugrožava neovisnost suca?**

d. Djeca lišena obiteljskog okruženja/ bez odgovarajuće roditeljske skrbi

U Hrvatskoj postoji višegodišnji diskontinuitet provedbe reforme sustava socijalne skrbi, što je vidljivo i u procesu deinstitucionalizacije i transformacije ustanova za djecu i mlade bez odgovarajuće roditeljske skrbi, te djecu i mlade s problemima u ponašanju.

Iako reforma počiva na paralelnim procesima, deinstitutionalizaciji i decentralizaciji, razvoju preventivnih programa i alternativnih usluga dostupnih u lokalnoj zajednici, u praksi je s jedne strane prisutan neformalni moratorij na smještaj djece i mladih u ustanove, a s druge strane postoji deficit preventivnih programa i adekvatnih alternativnih oblika skrbi te regionalna neravnoteža u dostupnosti postojećih usluga.

Od 2010. godine Zakon o socijalnoj skrbi i Obiteljski zakon kontinuirano su podložni promjenama, u velikoj mjeri pod utjecajem političkih struktura, a u slučaju Obiteljskog zakona i konzervativnih ideologija. Stalne promjene zakona negativno utječu na pravnu sigurnost i postojeću stručnu praksu, a u konačnici djeca i mladi su uskraćeni za adekvatnu brigu i skrb.

Ključni problemi ostaju jer nema sustavnog pristupa nalaženju trajnog rješenja u najboljem interesu djeteta koje je izdvojeno iz svoje biološke obitelji. Nema sustavne evidencije svakog djeteta koje ulazi u sustav skrbi, niti sustavnog praćenja kroz brojne oblike jednosmjerne skrbi ili udomiteljske obitelji.

Prema izvješću pravobraniteljice za djecu iz 2016. godine, i dalje su prisutni isti problemi u segmentu alternativne skrbi o djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi: nedovoljan obuhvat djece kroz udomiteljsku skrb zbog nepostojanja dovoljnog broja udomiteljskih obitelji, neravnomjerna teritorijalna zastupljenost udomiteljskih obitelji, nepostojanje profesionalnog udomiteljstva, nedostatak specijaliziranog i urbanog udomiteljstva, nedovoljna podrška udomiteljima, nedostatna edukacija udomitelja, neuključivanje djece u donošenje odluka vezanih uz njih te neredoviti obilasci udomljene djece od strane djelatnika CZSS-a. Broj djece koja se nalaze na smještaju i u organiziranom stanovanju i dalje je velik.

U Hrvatskoj godišnje oko 13.000 djece ima jednog od roditelja u zatvoru. U Hrvatskoj godišnje oko 13.000 djece ima jednog od roditelja u zatvoru. Za žene u Hrvatskoj postoji samo jedna kaznionica, smještena u Požegi, izolirana i geografski i prometno, što njihovu djecu stavlja u dodatni nepovoljni položaj, budući da su zatvorenice vrlo često samohrane skrbnice male djece i ta djeca više trpe zbog pucanja obiteljskih veza. Iako imaju zakonom omogućeno pravo posjeta roditeljima svaki tjedan.

- **Koji su konkretni ishodi dosadašnjih mjera i aktivnosti koje je država poduzela u procesu deinstitutionalizacije i transformacije ustanova socijalne skrbi za djecu i mlade bez adekvatne roditeljske skrbi i djecu i mlade s problemima u ponašanju?**
- **Kad država planira uvesti sustavno praćenje djece kojima prijete izdvajanje iz obitelji i mapirati potrebe za određenim uslugama (kao što je, na primjer, udomiteljska skrb) koje su prvenstveno namijenjene sprječavanju institucionalizacije?**
- **Kad će država usvojiti novi Zakon o udomiteljskoj skrbi koji će osigurati pravni okvir za: standarde obrazovanja, standarde praćenja i podrške udomiteljskih obitelji, udomiteljske skrbi i specijalizirane udomiteljske skrbi, za diferencijaciju udomiteljskih naknada i djetetovih osobnih potreba?**
- **Kad Republika Hrvatska planira uspostaviti jedinstvenu bazu podataka svih nadležnih tijela, koja će omogućiti praćenje statusa djece u Republici Hrvatskoj kako je zajamčeno Konvencijom o pravima djeteta?**
- **Ima li vlada u planu ostvarivanje mogućnosti da žene služe dugotrajnu kaznu zatvora i u drugim zatvorima i u kaznionicama, s ciljem olakšavanja održavanja bliskih veza s obiteljima?**
- **Kada će se uvažiti preporuke Pravobraniteljice za djecu prema kojima se 1) djecu koja dolaze roditeljima u posjet ne preporuča pretresati i pregledavati, 2) omogućiti dulje telefonske razgovore s djecom, 3) osigurati da pravosudna policija na dječjim posjetima ne nosi**

uniforme, već civilnu odjeću, 4) produljiti trajanje posjeta, pogotovo u situacijama kad djeca putuju izdaleka ili dolaze u posjet rijetko?

e. Posvojenje, nacionalno i međudržavno

Prema statističkim podacima Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (MDOMSP), u 2017. godini posvojeno je samo 78 djece, što je najniži broj posvojene djece unutar zemlje u posljednjih 20 godina. U prosjeku svake godine oko 500 djece ima pravne preduvjete da bude posvojeno, ali svake godine oko 350 djece ostaje neposvojeno. Istovremeno, u registar posvojitelja upisano je preko 750 potencijalnih posvojitelja, što znači da su prošli stručnu procjenu prikladnosti za posvojenje i završili obavezni program stručne pripreme za posvojenje u trajanju od 40 sati.

Godine 2016. Ministarstvo je izradilo Protokol o postupanju u postupcima posvojenja, koji definira vremenski raspored aktivnosti kako bi se osiguralo ravnopravno postupanje sa svom djecom kojima treba naći obitelj, s konkretnim rokovima za svaku skupinu aktivnosti. Istovremeno, Ministarstvo je izradilo internetsku stranicu sa zaštićenim pristupom na kojoj objavljuje anonimne profile djece spremne za posvojenje, što po prvi put dopušta veću vidljivost individualnog djeteta i aktivno sudjelovanje potencijalnih posvojitelja. Kad je došlo do promjene vlade, ove su inovacije napuštene i trenutno je objavljeno manje od 50 profila. Nema sustavnog ili civilnog nadzora nad svom djecom spremnom za posvojenje, niti praćenja aktivnosti koje centri za socijalni rad poduzimaju kako bi našli roditelje za svako dijete.

- **Kako vlada planira uspostaviti sveobuhvatni sustav praćenja, da svako dijete koje je spremno za posvojenje dobije jednaku i pravednu priliku da nađe obitelj?**
- **Kakav konzultacijski proces postoji da se osigura participacija djeteta u odlučivanju o obitelji u kojoj bi voljeli odrastati?**
- **Koje financijske i ostale poticaje vlada planira uvesti za promicanje zajedničkog posvojenja braće i sestara ili druge djece kojoj je teže naći trajni smještaj?**

Premda je Hrvatska potpisnica Haške konvencije o zaštiti djece i suradnji u vezi s međudržavnim posvojenjem, ne postoji sustavni nadzor niti postupak koji osigurava da posvojenja iz zemalja koje nisu potpisale Hašku konvenciju nisu rezultat trgovine djecom. Hrvatski sudovi potvrđuju strane naloge za posvojenje bez razumijevanja odredbi Haške konvencije ili vlastite odgovornosti da ustanove jesu li provedene potrebne zaštitne mjere kako bi se spriječila otmica, prodaja ili trgovina djecom. Središnje nadležno tijelo (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku) nema nadzor nad posvojenjima koje ne potpadaju pod Hašku konvenciju, a ni informacije o njima.

- **Koje mjere vlada planira uvesti da osigura nacionalni nadzor posvojenja djece koja dolaze iz zemalja koje nisu potpisale Hašku konvenciju i da uspostavi zaštitni mehanizam koji sprječava trgovinu djecom?**

f. Nezakonito odvođenje i zadržavanje djeteta

Uzroci nestanka djece proizlaze iz različitih okolnosti i trebaju hitno postupanje stručnjaka iz ustanova koje imaju različite uloge (prvenstveno policije, socijalne zaštite, zdravstva, obrazovnih ustanova i udruga civilnog društva), odličnu međuresornu koordinaciju i poznavanje širokog raspona propisa i postupaka kako bi mogli učinkovito djelovati u smjeru što bržeg nalaženja djeteta. Međutim, upravo spomenuti kriteriji za postupanje u praksi često se ne primjenjuju zbog preopterećenosti stručnjaka za zaštitu djece i složenosti fenomenologije i okolnosti svakog pojedinog slučaja nestalog djeteta.

Tu je i nedostatak adekvatne dokumentacije i usklađenosti podataka između relevantnih tijela na ovom području, koja bi im omogućila da prate, analiziraju i tako osiguraju temelj za izradu politike i prevenciju

i kontrolu različitih oblika nestanaka djece i s time povezanih rizika (nezakonito odvođenje, zadržavanje djeteta ...).

- **Kad Vlada Republike Hrvatske planira uspostaviti modernu bazu podataka kao temelj za sve stručne aktivnosti usmjerene na sprječavanje nestanka i pravovremenu zaštitu djeteta?**
- **Iz kojih konkretnih razloga Vlada Republike Hrvatske ne prihvaća dokazano dobre prakse kao što je sustav 'Amber Alert'?**

g. Zlostavljanje i zanemarivanje uključujući tjelesni i psihološki oporavak i socijalnu reintegraciju

Nasilje nad i među djecom je vrlo rasprostranjeno, a tjelesno kažnjavanje kao metoda odgoja još se tolerira. Na primjer, u istraživanju Udruge roditelja Korak po korak na uzorku od oko 6000 ispitanika, 17% mladih je izjavilo da će koristiti tjelesno kažnjavanje kad postanu roditelji bude li dijete to zasluživalo, a zabrinjava i to što 20% mladih još nema jasno izgrađen stav o ovom pitanju.

I dalje izostaju sustavne mjere i sustavan pristup.

- **Zašto još uvijek nema kontinuiranih kampanja koje će podići svijest građana, a posebno mladih, o netoleriranju nasilja nad i među djecom i nasilje kao takvo staviti na stup srama?**
- **Zašto i dalje nema sustavnog ulaganja u razvoj roditeljskih kompetencija roditelja općenito, a posebno iz socijalno isključenih skupina i s ciljem prevencije razdvajanja obitelji već se država oslanja na inicijative UNICEF-a i pojedinačnih organizacija civilnog društva?**
- **Zašto i dalje nema jedinstvene baze praćenja slučaja, već su i dalje prisutni pojedinačni, fragmentirani podaci iz baze svakog nadležnog tijela (pravosuđe, zdravstvo, policija, socijalna zaštita) te još uvijek nemamo fokus na dijete-žrtvu, u podacima praćenja?**
- **Zašto i dalje nemamo obiteljske centre u svakom gradu i mobilne timove koji bi bili pomoć u prevenciji i razvoju roditeljskih kompetencija?**
- **Zašto i dalje nemamo dovoljan broj stručnjaka koji rade na ovoj problematici u centrima za socijalnu skrb i u policiji?**
- **Zašto i dalje nemamo edukacije i specijalizaciju stručnjaka radi boljeg poznavanja i razumijevanja propisa i razumijevanja načela Konvencije te supervizije?**

INVALIDITET, OSNOVNO ZDRAVLJE I SOCIJALNA SKRB

a. Djeca s invaliditetom

Za djecu s teškoćama kao i za svu djecu, od izuzetne je važnosti rano učenje, ono koje prethodi školskom učenju. Za uspješno rano učenje i iskorištavanje razvojnih potencijala djeteta potrebna je dodatna podrška djetetu i njegovom prirodnom okruženju koju im treba pružiti sustav rane intervencije u djetinjstvu. Kako dijete raste i razvija se, javlja se i potreba za mijenjanjem pružatelja usluga: npr. nakon stručne potpore u obitelji (najčešće 0-3 god.) dijete prelazi u vrtić, a poslije u školu. Zbog razvojnih teškoća usvojene vještine i znanja su često nestabilniji i djeca i roditelji trebaju kontinuitet u podršci kako bi se postignuti rezultati očuvali i učvrstili, unatoč nužnoj promjeni pružatelja usluga. Kontinuitet osigurava tranzicijska podrška koja u našoj zemlji još nije razvijena.

Također, djeca s teškoćama u razvoju rane i predškolske dobi za ostvarivanje svojih prava često trebaju dokumentaciju novog datuma (stručne nalaze i mišljenja) koje ne mogu dobiti jer postoje duge liste

čekanja i broj pružatelja usluga nije usklađen s potrebama. Zbog toga su roditelji prisiljeni ići privatnim pružateljima usluga gdje plaćaju pregled kako bi dobili nalaz i mišljenje ili ostaju bez svojih prava.

Godine 2015. donesen Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju djece s teškoćama u razvoju¹ koji i dalje samo parcijalno regulira obrazovanje djece s teškoćama. Od tri skupine djece prema Zakonu o odgoju i obrazovanju² iz 2008. godine Pravilnik se odnosi samo na jednu od tri skupine djece s teškoćama i to učenike s teškoćama u razvoju. Učenici s teškoćama u učenju, problemima u ponašanju i emocionalnim problemima te učenici s teškoćama uvjetovanim odgojnim, socijalnim, ekonomskim, kulturalnim i jezičnim čimbenicima nemaju regulirana prava.

I dalje se parcijalno i vremenski ograničeno provode oblici podrške školama u provedbi inkluzije (zacrtane u strategijama Hrvatske već od 2007. godine³), najčešće onoliko koliko traje neki projekt. Za kvalitetnu inkluzivnu školu je neophodna sustavna i kontinuirana podrška i to posebno : u uklanjanju arhitektonskih barijera, u osposobljavanju nastavnika za suvremene metode poučavanja, koje će odgovarati svakom učeniku bilo nadarenom ili učeniku s teškoćama, osiguravanjem suradnje i timskog rada djelatnika u školi ili osiguranjem suradnje mobilnih timova, transformiranjem specijalnih škola i centara u centre podrške redovnim školama kao i osiguranjem pomoćnih djelatnika u odgoju i obrazovanju (asistenata i prevoditelja znakovnog jezika).

U pripremi je regulativa za pomoćne djelatnike u odgoju i obrazovanju, kojoj nedostaje ozbiljna prethodna analiza učinaka dosadašnjih parcijalnih mjera kao što je rad pomoćnika u nastavi. [I2] Istovremeno se u praksi hrvatskog školstva otvaraju nova posebna odjeljenja u redovnim školama (s nekolicinom učenika), u kojima rade edukacijski rehabilitatori, [I3] osposobljeni za podršku nastavnicima i učenicima u inkluzivnoj školi, što znači vraćanje na stanje od prije 20 godina

- **Što država kani poduzeti da se osigura razvoj novih i brojčano dostatnih usluga?**
- **Kako država prati probleme u provođenju akata koje je donijela, a s kojima se suočavaju korisnici (i stručnjaci)?**
- **U kojoj mjeri se kod donošenja zakonske regulative uzimaju u obzir dosadašnja bogata iskustva koja proizlaze iz znanstvenih i stručnih projekta provedenih sredstvima EU, državnog proračuna i lokalne zajednice?**
- **Što država čini da se unaprijedi komunikacija stručnjaka (onih koji razvijaju i pružaju usluge) i zakonodavca koji stvara provedbene akte i odgovoran je za funkcioniranje sustava kako bi se podigla razina funkcionalnosti i ekonomičnosti sustava?**
- **Što se namjerava poduzeti u cilju zakonskog reguliranja inkluzivnog obrazovanja u Hrvatskoj, koje će obuhvatiti svu djecu s teškoćama u procesu obrazovanja bez obzira na uzrok teškoća?**

b. Zdravlje i zdravstvene službe

Hrvatska novorođenčad ne prima najbolju moguću skrb tijekom porođaja. Mnoge bolnice bilježe ozbiljan nedostatak stručnog osoblja, roditelji koji žive predaleko od najbliže bolnice ili koji se odluče za porod kod kuće prepušteni su sami sebi jer država odbija proširiti djelokrug rada primalja na skrb u zajednici i porode kod kuće. Nadalje, država nije otvorila dovoljan broj programa za obuku primalja na

¹ Narodne novine, broj 24/15

² Narodne novine, broj 24/08

³ Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. (2007). Zagreb: Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske MOBMS; Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece od 2006-2012 (2006). Zagreb: Vlada Republike Hrvatske MOMBS.

sveučilišnoj razini kako bi riješila ozbiljan nedostatak primalja; istovremeno država ne dopušta bolnicama da zaposle primalje s fakultetskom izobrazbom unatoč golemom deficitu kadrova.

- **Kad država planira otvoriti bar još dva programa za obuku primalja na sveučilišnoj razini, s time da bar jedan mora biti u Zagrebu?**
- **Koje korake poduzima država da omogući bolnicama otvaranje radnih mjesta za fakultetski obrazovane primalje? Koji je ciljani omjer između broja fakultetski obrazovanih primalja i broja porođaja koji država planira ostvariti, i kad?**

Novorođenčad koja dobiva skrb u neonatalnim jedinicama intenzivne skrbi ili drugim specijaliziranim, tercijarnim centrima za zdravstvenu skrb nepotrebno su odvojena od svojih roditelja; roditelji ih ne smiju vaditi iz inkubatora, dodirivati ih ili držati; njega kroz neposredan kontakt je ograničena, ako je uopće ponuđena, a roditelji općenito gledajući imaju krajnje ograničen pristup. Roditelji koji moraju putovati u grad u kojemu im je dijete hospitalizirano moraju sami snositi troškove smještaja i prijevoza (npr. nije im osiguran smještaj u bolnici), što znači da su djeca roditelja iz manje imućnih obitelji još više izolirana od svojih roditelja.

- **Koje korake poduzima država da poboljša roditeljski pristup novorođenčadi u neonatalnoj jedinici intenzivne skrbi i drugim jedinicama skrbi, uključujući njegu kroz neposredan kontakt djeteta i roditelja?**
- **U kojem vremenskom roku država planira prekinuti separaciju roditelja od njihove hospitalizirane novorođenčadi? Kako će se planirati trošak smještaja i putovanja da se svim roditeljima osigura jednaka mogućnost da budu sa svojom hospitaliziranom novorođenčadi?**

U Hrvatskoj još nije osnovana banka humanog mlijeka, što za posljedicu ima da nedonoščad i bolesna novorođenčad nemaju pristup doniranom mlijeku. Bolnice imaju mnogo drugačije propise za uporabu majčinog izdojenog mlijeka, koji nisu utemeljeni na znanstvenim dokazima.

- **Koje korake poduzima država da donirano humano mlijeko postane dostupno nedonoščadi i bolesnoj novorođenčadi? Kad će se otvoriti banka humanog mlijeka i jesu li osigurana financijska sredstva za to?**
- **Koje korake poduzima država da izradi transparentne, dokazima potkrijepljene propise kako bi dijete moglo dobiti izdojeno mlijeko svoje majke u jedinicama intenzivne skrbi?**

Sustavi za prijevoz prerano rođene ili bolesne novorođenčadi u bolnice tercijarne razine nisu adekvatni, pa je stopa smrtnosti novorođenčadi u Hrvatskoj viša od prosjeka u EU. Zbog toga je u nekim dijelovima Hrvatske stopa smrtnosti novorođenčadi dvostruko veća od stope u drugim dijelovima zemlje.

- **Koje korake država poduzima da uvede učinkovite i djelotvorne smjernice i infrastrukturu za prijevoz bolesne ili prerano rođene novorođenčadi u bolnice koje mogu odgovoriti na njihove kompleksne zdravstvene potrebe?**

Zastarjele zdravstvene prakse, nedostatak poštovanja, grubost i nasilje tijekom trudnoće i poroda znače da mnoga djeca zadobivaju ozljede tijekom ovih vrlo osjetljivih razdoblja, često s dugoročnim posljedicama.

- **Koje korake država poduzima da u svim rodilištima osigura prijavu i eliminaciju grube skrbi lišene poštovanja tijekom trudnoće i poroda?**
- **Koje korake država poduzima da osigura pravovremeno pružanje dodatnih usluga i terapija (npr. specijalistička njega, fizioterapija) svojoj djeci koja ih trebaju?**

Djeca koja boluju od bolesti za koje nema tretmana u Hrvatskoj (zbog nedostatka stručnjaka ili zdravstvenih objekata) susreću se s preprekama odlasku na liječenje u inozemstvu koje bi pokrio HZZO. Obitelji djece kojoj trebaju skupe terapije i lijekovi koji nisu na HZZO-ovom popisu sve to plaćaju iz svog džepa, čime su djeca praktično zaključana za opcije u liječenju.

- **Koje korake poduzima država da pojednostavi proces kojim se od HZZO-a traži da pokrije troškove liječenja u inozemstvu u slučajevima kad to liječenje nije dostupno u Hrvatskoj? Koje korake država poduzima da taj proces učini transparentnim?**

Dostupna i djelotvorna pedijatrijska palijativna skrb je dobra za djecu kojoj treba, kao i za njihove roditelje i braću i sestre. Ona ima dugoročne implikacije za funkcioniranje obitelji, mentalno zdravlje, obrazovanje i zapošljavanje. Hrvatska nema nikakve organizirane sustave pedijatrijske palijativne skrbi.

- **Koje korake poduzima država da uvede dostupne i djelotvorne sustave pedijatrijske palijativne skrbi? Kakva će se financijska sredstva osigurati za te sustave?**

Mnogi pedijatrijski odjeli u Hrvatskoj ne dopuštaju roditeljima da ostanu sa svojom hospitaliziranom djecom 24 sata dnevno. U situacijama gdje roditelji mogu ostati uz djecu preko noći, tu uslugu moraju platiti, a djeca su diskriminirana s obzirom na vrstu bolesti od koje boluju (npr. djeca sa zloćudnim bolestima smiju imati roditelje uz sebe u bolnici, djeca s ostalim bolestima ne smiju). To je za hospitaliziranu djecu traumatično, utječe na njihovo tjelesno i mentalno zdravlje i dokazano produžava njihov boravak u bolnici. Nadalje, djeca starija od 5 godina koja trebaju bolničko liječenje trpe diskriminaciju jer njihovi roditelji po zakonu ne smiju uzeti bolovanje zbog djeteta koje je starije od 5 godina; to ugrožava dobar ishod liječenja.

- **Koje korake država poduzima da se djeci omogući da roditelj bude s njima u bolnici, besplatno?**
- **Koje korake poduzima država da osigura svim roditeljima hospitalizirane djece uzimanje bolovanja kako bi mogli biti sa svojom djecom, i koja će financijska sredstva biti na raspolaganju za pokrivanje njihovih troškova?**

Trenutno u hrvatskom zdravstvenom sustavu nedostaje najmanje 47 pedijatrijskih timova (liječnik i sestra). Ovaj je problem osobito izražen u nekim geografskim regijama. Zbog tog nedostatka, neka djeca prisiljena su rano ostati bez pedijatrijske skrbi i prijeći liječniku opće prakse (obično u dobi od 7 godina); u drugim slučajevima, postojeći pedijatri su preopterećeni pacijentima, a pristup alternativama je ograničen. Psihijatrijska skrb i prevencija za djecu i mlade su sporadične i teško dostupne.

- **Koje korake poduzima država da riješi nedostatak pedijatrijskih timova?**
- **Koje korake država poduzima da osigura svojoj djeci pristup kvalitetnoj zdravstvenoj skrbi?**
- **Koje korake država poduzima da osigura da djeca i mladi imaju pristup pravovremenoj specijalističkoj skrbi (uključujući zubara)?**

- **Koje korake poduzima država da osigura svoj djeci i mladima pristup kvalitetnoj psihijatrijskoj skrbi?**
- **Koje korake poduzima država da poveća broj pedijatrijskih operativnih zahvata u sklopu dnevne kirurgije?**

Za seksualno i reproduktivno zdravlje u školskoj godini su izdvojena dva sata posvećena spolnoj i rodnoj ravnopravnosti i odgovornom seksualnom ponašanju. Neki učitelji odbijaju podučavati djecu o odgovornom seksualnom ponašanju, uporabi kontracepcije i rodnoj ravnopravnosti. Godine 2009., Europski odbor za socijalna prava (ECSR) utvrdio je da je Hrvatska prekršila svoju obavezu da štiti pravo na zdravlje lišeno diskriminacije, zato što ne osigurava opsežnu i inkluzivnu edukaciju o seksualnom i reproduktivnom zdravlju u školama. To je ponovo istaknuo CEDAW 2015. godine, te specijalni izvjestitelj UN-a o pravu na zdravlje 2017. godine.

- **Koje korake poduzima država da uvede obaveznu i sveobuhvatnu nastavu o seksualnom zdravlju u osnovne i srednje škole?**
- **Koje korake poduzima država da obuča i educira učitelje o provođenju nastave o seksualnosti?**
- **Koje korake provodi država da osigura da je kurikulum seksualnog obrazovanja objektivan, utemeljen na dokazima, lišen diskriminacije i osuđivanja?**

Obrazovni kurikulum i školski udžbenici i dalje uporno ponavljaju spolne i rodne stereotipe i prikazuju samo jednu vrstu obitelji, što ne odražava obitelji u hrvatskom društvu.

- **Koje korake država poduzima kako bi obrazovni kurikulum i udžbenici odražavali raznolikost hrvatskih obitelji? Koje mjere država provodi u smislu izobrazbe učitelja, ravnatelja i stručnih suradnika za rad sa strukturalno različitim obiteljima, kao i sa djecom koja žive u takvim obiteljima (jednoroditeljske, posvojiteljske, dugine obitelji)?**
- **Koje korake poduzima država da osigura da obrazovni kurikulum i udžbenici ne diskriminiraju i ne promiču rodne, vjerske, rasne, seksualne ili ideološke stereotipe?**

c. Životni standard

Rezultati recentne studije Ekonomskog instituta Zagreb Dječje siromaštvo i strategije nošenja sa siromaštvom kućanstava u Hrvatskoj (2017.)⁴ ukazuju na to da je Hrvatska među najsiromašnijim zemljama članicama EU. Nadalje, postoji 71% vjerojatnosti da dijete koje je bilo siromašno u 2010. godini u 2013. siromašnim i ostaje, bez obzira što se dogodilo u prethodne dvije godine, što ukazuje na značajan problem dugotrajnog dječjeg siromaštva u RH.

Djeca školske dobi u Hrvatskoj imaju rasporede koji variraju od dana do dana, ovisno o broju predmeta koje taj dan imaju; u većini slučajeva nastava im traje između 4 i 6 sati, što znači da iz škole izlaze mnogo ranije nego što njihovi roditelji izlaze s posla. Mnoge škole nemaju izvannastavne aktivnosti nakon

⁴ http://www.eizg.hr/userdocsimages//projekti/završeni/Djecje_siromastvo_hr.pdf

nastave (kao ni one prije nastave, u slučaju djece koja su u školi u popodnevnom turnusu), pa veliki broj djece nema adekvatan nadzor i skrb u popodnevnim satima.

- **Planira li država zatražiti od škola da organiziraju školske programe za djecu prije i poslije nastave? Kakva financijska sredstva država planira za te programe i kako će postupati da osigura jednaku dostupnost tih programa djeci širom Hrvatske?**

Većina hrvatskih škola nudi školske obroke, ali njihova hranjiva vrijednost i cijena jako variraju od škole do škole. Učenici koji si ne mogu priuštiti školske obroke često ostaju gladni. Nema propisa o otvaranju *fast food* lokala u blizini škola, pa učenici često po hranu odlaze u takve lokale.

- **Koje korake država poduzima da svi učenici dobiju kvalitetne, cijenom pristupačne ili besplatne školske obroke?**
- **Koje korake država poduzima da osigura zabranu *fast food* lokala u blizini škola?**

Zakoni zabranjuju prodaju pirotehnike, alkohola i cigareta djeci mlađoj od 18 godina; u praksi je, međutim, moguće da djeca mlađa od 18 godina kupe sve navedene artikle. Istovremeno, stopa konzumacije alkohola i duhana u Hrvatskoj je viša od one u drugim zemljama EU. Nadalje, potencijalno štetne tvari poput energetskih napitaka djeci su lako dostupne, bez ikakvih upozorenja ili zabrane prodaje.

- **Koje odredbe će država uvesti da osigura provedbu zabrane prodaje pirotehnike, alkohola i duhana u praksi?**
- **Kako država planira zaštititi djecu od štetnih energetskih napitaka? Planira li država uvesti zabranu na prodaju energetskih napitaka djeci mlađoj od 18 godina?**
- **Koje odredbe država kani uvesti za ograničenje reklamiranja alkohola i energetskih napitaka?**
- **U okviru postojećih javnih politika, koje konkretne aktivnosti i mjere država poduzima kako bi planski i strukturirano utjecala na smanjenje siromaštva djece, naročito djece iz obitelji s iskustvom dugotrajnog siromaštva?**

OBRAZOVANJE, SLOBODNO VRIJEME I KULTURNE

a. Obrazovanje, uključujući strukovnu poduku i usmjerenje

Prema podacima Hrvatskog zavoda za statistiku⁵, u školskoj godini 2016./2017. u školu je krenulo 1.375 prvoškolaca manje nego u prethodnoj godini. Iako još nema službenih podataka za ovu školsku godinu, neslužbeni podaci iz lipnja koje je prikupio internetski portal www.gradonacelnik.hr pokazuju da je u školskoj godini 2017./2018. Hrvatska imala 2.139 prvoškolaca manje nego u prethodnoj godini.

⁵ <https://www.dzs.hr/>

- **Koje demografske mjere Republika Hrvatska provodi kako bi demografska slika određenih područja u Hrvatskoj bila bolja?**

U Hrvatskoj sve veći broj djece pati od anksioznosti, depresije, učenici su izuzetno nesretni zbog škole i preopterećeni. Također u školama ne postoji sustavno provođenje socijalnog i emocionalnog učenja, a briga o mentalnom zdravlju je svedena na minimum i ovisi o dobroj volji škole/ravnatelja, stručnosti i kompetencijama stručnih suradnika. Ono što vidimo je da se veliki napori ulažu u razvoj tzv., STEM područja posebno kroz uvođenje informatike, a ne vidimo sustavnu brigu za razvoj osobnih i socijalnih vještina učenika.

- **Koje mjere Vlada RH planira provesti kako bi se pojačali sadržaji vezani uz mentalno zdravlje učenika, učenje o socijalnim i emotivnim vještinama?**

Istraživanja pokazuju kako djeca u Hrvatskoj imaju izrazito nisku razinu političke pismenosti, radikalne stavove i sl.

- **Kada i kako Vlada RH planira uvesti građanski odgoj i obrazovanje kao obavezan predmet u osnovne i srednje škole?**

Prema rezultatima OECD-ova Međunarodnog programa za procjenu znanja i vještina učenika (PISA) iz 2015. godine⁶, osnovna razina znanja među hrvatskim učenicima se snizila i ispod je prosjeka u EU (Hrvatska je zabilježila jedan od najgorih rezultata u prirodoslovlju i matematici u EU). Vide se i razlike u uspješnosti povezane sa socioekonomskim statusom, ali kvaliteta kurikuluma i učiteljskog kadra nameću se kao glavni razlozi slabih rezultata Hrvatske. Gotovo 45 % učenika iz donjeg socioekonomskog kvartila ne postiže osnovnu razinu znanja u matematici, dok ih je u gornjem kvartilu samo 15 %. Slična razlika u postignućima vidljiva je kod vještina u području prirodoslovlja i kod čitanja.

- **Na koji način će Vlada Republike Hrvatske omogućiti kvalitetnije obrazovanje budućim učiteljima, povećati atraktivnost učiteljske profesije te raditi na kontinuiranom profesionalnom razvoju učitelja jer je to jedino što pomaže boljim učeničkim postignućima?**

Provođenje obrazovne reforme postalo je izuzetno opterećeno dnevno političkim previranjima i u posljednje dvije godine potpuno se izgubio fokus djeteta kao najvažnijeg sudionika obrazovnog procesa, sve veći fokus je na političkim previranjima, a sve manji na važnosti cjelovitog djetetovog razvoja.

- **Na koji način će Vlada RH osigurati depolitizaciju procesa koji je sad već izuzetno kontaminiran?**
- **Na koji način će Vlada RH ponovno vratiti u fokus učenika i njegovu dobrobit?**

Stopa sudjelovanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju među najnižima je u usporedbi s drugim zemljama EU-a. Hrvatska ima veliki problem obuhvata djece jaslicama i vrtićima, osobito s

⁶ https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2017-hr_hr.pdf

aspekta velikih regionalnih razlika koje se ne smanjuju⁷. Osim nedostatnih kapaciteta, prepreka uključivanja djece u programe predškolskog odgoja i obrazovanja su cijena usluge i kriterij prema kojem djeca čiji barem jedan roditelj nije zaposlen ima manju mogućnost upisa u vrtić. Obuhvat predškolom, iako obavezan, i dalje ne obuhvaća svu djecu, a u nekim se sredinama/školama izvodi u minimalnoj satnici⁸.

- **Što konkretno država poduzima kako bi svojoj djeci u Hrvatskoj osigurala uključivanje u jaslice i vrtić**

b. Odmor, igra, slobodno vrijeme i kulturne i umjetničke aktivnosti

U brojnim lokalnim zajednicama djeca nemaju prostor za druženje i provedbu programskih sadržaja u slobodnom vremenu. Programi za djecu se naplaćuju pa nisu dostupni svima. Besplatni se programi nude u školama kao izvannastavne aktivnosti, ali ta je ponuda skromna, osobito u manjim mjestima i na otocima. Nisu propisani uvjeti za rad igraonica i dječjih igrališta niti nadzor nad njihovim radom. Ne postoji sustavno praćenje zdravlja djece koja se bave sportom i rekreacijom, ona često treniraju u noćnim satima, rad svih trenera i sportskih djelatnika nije licenciran. Djeci s teškoćama u razvoju, djeci s invaliditetom ponuđene su vrlo skromne aktivnosti u njihovom slobodnom vremenu.

POSEBNE MJERE ZAŠTITE

a. Djeca u hitnim situacijama

Smatramo da je 2017. godina pokazala kako je sustav međunarodne zaštite postao mnogim izbjeglicama, uključujući djecu, nedostupan – ovu tvrdnju podupiremo argumentom nemogućnosti pristupa teritoriju RH i stradanjima koji prate pokušaje pristupa te argumentom nemogućnosti iskazivanja namjere traženja međunarodne zaštite ni kada se nalaze na teritoriju RH (nasilna i nezakonita protjerivanja na granicama, ali i iz ostatka teritorija RH). Samo u periodu od 2.2.2018. do 22.2. 2018. udruga Are You Serious je zabilježila protjerivanje 73 osobe koje su AYS-u direktno, pismenim putem izjavile da žele zatražiti međunarodnu zaštitu RH, od čega je minimalno 34 djece, uključujući i dvije male bebe, nekoliko djece s teškoćama, značajan broj bolesne djece, te najmanje dvije trudnice u visokom stadiju trudnoće. Protjerivanja se ne odvijaju samo na područjima uz državnu granicu, nego i duboko u unutrašnjosti zemlje, pa su tako zabilježena ona iz policijskih postaja širom Hrvatske. U noći 21. 11. 2017. tako je pod naletom vlaka, neposredno uz granicu između Srbije i Hrvatske smrtno je stradala šestogodišnja djevojčica iz Afganistana, Madina Husseini.

Neobrazložene negativne odluke o dodjeli međunarodne zaštite temeljem mišljenja Sigurnosno-obavještajne agencije (SOA-e) koje uključuju i djecu.

Čekanje odgovora na zahtjev u trajanju od minimalno godinu dana - tako dugo čekanje ima izuzetno štetan utjecaj na psihofizičko stanje tražitelja, uključujući djecu i roditelje/skrbnike. Kao rezultat, obitelji/djeca bez pratnje odlaze s krijumčarima ili se 'dobrovoljno' vraćaju u svoje nesigurne zemlje ili u zemlje Zapadne Europe.

⁷ Matković i Dobrotić, 2013; Dobrotić, 2013., Stubbs i Zrinščak, 2015b

⁸ *Child Poverty and Household Coping Strategies in Croatia*. Paul Stubbs, Marko Ledić, Ivica Rubil, Siniša Zrinščak. EIZG and Zaklada Adris.

Identificirali smo sljedeće štetne politike i prakse na području vezanome za djecu bez pratnje:

- Štetni načini smještaja djece u domove za odgoj djece i mladeži, odgojne domove te u detencijski centar Ježevo.
- Neusklađenost podataka nadležnih institucija - podaci MUP-a i MDOMSP-a o djeci bez pratnje s početka siječnja 2017. su u potpunosti neusklađeni i omogućavaju nestanak djece čak i onda kada ona uđu u sustav.
- Nevoljkost domova u koje su djeca smještena i nadležnih centara za socijalnu skrb za propitivanje individualne situaciju djeteta i zaštite njegovog najboljeg interesa .

Djeca, kao i odrasli azilanti i osobe pod supsidijarnom zaštitom, iako zakonski imaju pravo na zdravstveno osiguranje kao i drugi građani RH, nisu osiguranici HZZO-a – takvim paralelnim rješenjima stvaraju se situacije gdje se liječnici ne snalaze unutar sustava, pa primjerice odbijaju primiti djecu na cijepjenje. Unutar sustava zdravstvene skrbi za djecu i odrasle tražitelje azila također uočavamo primjere segregacije na svim razinama, od one fizičke do segregacije u sklopu pružanja medicinskih usluga. U tom smislu ističemo primjer fizičke segregaciju u zagrebačkom Domu zdravlja Dugave.

Prema izvještaju Odbora za kulturu i obrazovanje Europskog parlamenta (CULT), Hrvatska nije pripremila cjelovitu obrazovnu politiku za djecu imigrante, izuzmu li se tečajevi jezika (u trajanju od 70 sati). Prema izvještaju Centra za mirovne studije i GOOD inicijative objavljenom u lipnju 2017. godine, glavni problemi i poteškoće s kojima se susreću djeca, njihovi roditelji, škole i učitelji su: djeca se u obrazovne institucije uključuju sa zakašnjenjem od 3 mjeseca ili više, pripremni i dopunski satovi se odgađaju, nema udžbenika, nije osiguran lokalni prijevoz za djecu, nema stručnog usavršavanja i programa za dodatnu edukaciju učitelja.

AYS je zabilježio nekoliko slučajeva u kojima su se djeca žalila na rугanje i isključivanje od strane druge djece, te jedan izuzetno ozbiljan i teški slučaj vršnjačkog nasilja u jednoj zagrebačkoj osnovnoj školi.

Također, strukturni nedostaci, poput nedodjeljivanja OIB-a onemogućuju jednaki pristup obrazovanju djeci izbjeglicama. U srednju školu ne uključuju se sva djeca srednjoškolske dobi. AYS je zabilježio kako u školskoj godini 2017./2018. Petero djece srednjoškolske dobi iz zagrebačkog prihvatilišta Porin nije bilo uključeno ni u kakve odgojno-obrazovne programe..

- **Koje je korake Vlada RH poduzela kako bi istražila i spriječila protuzakonita protjerivanja djece izbjeglica i njihovih obitelji koje žele zatražiti međunarodnu zaštitu u RH, s teritorija RH, te kako bi zaštitila njihovu fizičku sigurnost?**
- **Koje je korake Vlada RH poduzela kako bi osigurala zajamčeno pravo pristupa sustavu međunarodne zaštite djeci bez pratnje i njihovim obiteljima?**
- **Koji se koraci poduzimaju kako bi se skratilo vrijeme čekanja na odluku?**
- **Koje je korake Vlada RH poduzela kako bi istražila situaciju o kojoj je bila informirana u izvještajima OCD-a koji se tiču djece bez pratnje obuhvaćenima negativnim rješenjima MUP-a temeljem neobrazloženih mišljenja SOA-e?**
- **Na koji način Vlada RH osigurava da se kod negativnih rješenja koja se odnose na djecu, zaštiti najbolji interes, dobrobit i sigurnost djeteta?**
- **Koje je korake Vlada RH poduzela, odnosno poduzima, kako bi zaštitila djecu i obitelji izbjeglice od odlaska s krijumčarima preko granice?**
- **Što će Vlada RH poduzeti po pitanju prakse neprimjerenog smještavanja djece bez pratnje?**
- **Što će Vlada RH poduzeti i što je već poduzela po pitanju istraga nestanka, odnosno bjegova maloljetnika iz institucija u koje su smješteni?**

- Što će Vlada RH poduzeti i što je već poduzela po pitanju neujednačenosti podataka o djeci bez pratnje koji se zateknu u RH?
- Što će Vlada RH poduzeti po pitanju segregiranih usluga za tražitelje azila, uključujući djecu, u zdravstvu?
- Što će Vlada RH poduzeti po pitanju nemogućnosti ostvarivanja prava na zdravlje djece kojoj je dodijeljena međunarodna zaštita, s obzirom na nejednakost statusa po pitanju zdravstvenog osiguranja?
- Što će Vlada RH poduzeti s obzirom na kontinuiranu, snažnu potrebu za podrškom odgojno-obrazovnim djelatnicima i institucijama koje rade s djecom izbjeglicama?
- Što će Vlada RH poduzeti s obzirom na neispunjavanje zakonske obveze prava na odgoj i obrazovanje prema dijelu djece izbjeglica koji nisu uključeni u odgojno-obrazovni sustav (stariji maloljetnici)?

Iskustvo izbjegličke krize pokazalo je da ne postoji institucionalni odgovor na potrebe prehrane male djece u kriznim situacijama, već one ovise o spremnosti i kapacitetima humanitarnih organizacija. Tako su se podrškom trudnicama i dojiljama, te prehranom male djece u izbjegličkoj krizi bavile uglavnom domaće i strane humanitarne organizacije.

- **Kada će ministarstvo zdravstva donijeti operativni plan za osiguranje optimalne prehrane male djece tijekom kriznih situacija, koji uzima u obzir i zaštitu i podršku dojenju, te osiguranje kupovina RUIF formula za djecu koja se ne doje?**

b. Provođenje pravne zaštite maloljetnika

Posebni skrbnici djece nisu dovoljno educirani u radu s djecom niti su zemljopisno u mogućnosti pristupiti svakom sudu kao npr. posebni skrbnik iz Splita, koji za djecu dolazi u Dubrovnik.

Opunomoćenici oštećenika koji se postavljaju od strane suda kako bi zastupali interese oštećenika djece nisu u potpunosti educirani za rad sa djecom pa ne poštuju sva dječja prava.

Djeca oštećenici u sudskim postupcima ispituju se više puta, iako je zakon izričito rekao da se samo iznimno mogu ispitati još jedanput. Iako se u svim direktivama i konvencijama vezano za prava djece navodi da će se kazneni postupak voditi žurno, postupci nisu žurni i traju nekada i više od deset godina.

Alternativne mjere, poput diverzije, uvedene su u hrvatsku legislativu prije niza godina, no i dalje postoji nerazumijevanje od strane stručnjaka prilikom dodjeljivanja alternativnih mjera. Mjere diverzije pružaju se u zajednicama te se više koriste u urbanim sredinama, dok su manje dostupne u predgrađima i ruralnim područjima. Također se više koriste za manje ozbiljne prijestupe. Ipak, većinom ih provode nevladine organizacije, bez sustavne podrške na državnoj razini.

Konzistentna provedba programa edukacije svih uključenih dionika (policijskih službenika, stručnjaka u socijalnoj skrbi, maloljetnika i roditelja) na državnoj razini još uvijek ne postoji.

c. Djeca lišena slobode

Godišnje 2 do 8 djece dobi od rođenja do 3 godine živi uz majku zatvorenicu u Kaznionici u Požegi. Još je veći broj djece do 3 godine rođene prije nego je majka otišla na izvršenje kazne zatvora i ne mogu kasnije biti uz nju u Kaznionici, (premda bi to rješenje bilo u najboljem interesu djeteta). Djeca koja žive u kaznionici nemaju optimalnu priliku socijalizaciju te za kontakt s članovima obitelji izvan

kaznionice. Razlozi su stroge zakonske odredbe, nekoordiniranost sustava pravosuđa i socijalne skrbi i neuređenost zakona i praksi.

- **Zašto je za djecu koja s majkama žive u KUP jedina mogućnost izlaska iz zatvora kod liječnika i u jaslice, i ne postoji mogućnost posjeta obitelji, odlaska u grad, čak i kad majka ostvaruje takve pogodnosti? Kad će biti osigurana skrb odgajateljice/stručne osobe za djecu dok su majke na poslu/na saslušanju i sl.?**
- **Hoće li se, i kada, mijenjati odredbe zakona koji bi omogućio da uz majku koja ide na izvršenje kazne zatvora, može otići i njeno malo dijete (do 3 godine) u situaciji kad je to najbolji interes djeteta? Kad se planira ova promjena u praksi? Koliko je djece u Hrvatskoj zahvaćeno problemom odlaska roditelja na izvršenje kazne zatvora tijekom njihove prve tri godine i jesu li u tom slučaju uključene službe socijalne skrbi da procijene je li za dijete osigurana kvalitetna skrb tijekom zatvoreništva roditelja?**
- **Zašto Ministar pravosuđa nije temeljem članka 125., stavak 2. ZSM/11 donio provedbeni propis za smještaj maloljetnika u zatvorenu zavodsku ustanovu i zašto su djeca u istražnom zatvoru ustvari u Zatvoru za odrasle?**
- **Zašto su djeca u odgojnom zavodu i u odgojnim ustanovama u velikim skupinama, iako je Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje naveo da se upućivanje u odgojnu ustanovu, upućivanje u odgojni zavod i izvršavanje kazne maloljetničkog zatvora izvršava se u malim skupinama prema dobi maloljetnika?**
- **Zašto je maloljetnički zatvor u sredini Zatvora za odrasle u Požegi? Jesu li djeca i mlađi punoljetnici najopasniji zatvorenici?**

d. Seksualno iskorištavanje i zlostavljanje

Postoji sporadična obuka policijskih djelatnika, djelatnika socijalne skrbi te članova sudstva kao i stručnjaka koji rade s djecom no nije sustavna niti često nije na nacionalnoj razini.

Dominantna tema za socijalne radnike je njihova vlastita zaštita i potreba za podrškom. U svakodnevnom radu izloženi su vrlo stresnim situacijama. Izražavaju potrebu za stalnom supervizijom i za obukama koje bi im osigurale kompetencije koje se odnose na sprječavanje stresa i upravljanje njime. Zaštita djece se u velikoj mjeri oslanja na kombinaciju velikog korpusa znanja socijalnih radnika o zakonima i procedurama i, s druge strane, vrlo razvijenih vještina rada s ljudima i savjetovanja⁹.

Postoji baza žrtava obiteljskog nasilja na razini svakog sustava (socijalna skrb/policijska) no baze nisu usklađene niti povezane pa podaci nisu ujednačeni.

Nacionalne usluge nisu sustavno financirane od strane države (poput savjetodavne linija za djecu 116111, čiji se rad financira iz raznih natječaja resornih ministarstava, lokalne samouprave te poslovnog sektora!).

Djeca žrtve zlostavljanja imaju samo jedno mjesto gdje mogu dobiti stručnu multidisciplinarnu pomoć (Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba).

- **Zašto se ne otvori agencija za zaštitu djece od svih oblika nasilja koja bi bila koordinacijsko tijelo te bi vodila i bazu podataka?**
- **Kampanje zaštite djece od nasilja koje već i postoje (npr. One in Five) nisu nacionalno provedene, zašto?**

⁹ Početna studija za mapiranje praksi zaštite djece i povezanih potreba glede radne snage u Jugoistočnoj Europi, 2016., Hrabri telefon

